

УДК: 159.922.8:616.379-008.64-053.6

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ПІДЛІТКІВ ІЗ ЦУКРОВИМ ДІАБЕТОМ І ТИПУ В УМОВАХ СТАЦІОНАРНОГО ЛІКУВАННЯ

Кирилова О. О., Цилюрік С. М., Нікітіна Л. Д.

ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків НАМН України», м. Харків
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна

У статті визначено гендерні особливості емоційного стану підлітків із ЦД I типу на етапі лікування в стаціонарі. За проєктивними психодіагностичними методиками встановлено, що у більшості частини (59,3 %) підлітків зафіксовані ознаки емоційного стресу, частіше він був проявлений у дівчат. Виявлені ознаки астенії (у 48,1 %), ознаки перезбудження (у 29,7 %), незалежно від статі. За методиками самооцінки психоемоційного стану показники тривожності, фрустрованості, агресивності та ригідності не перевищували середній рівень. Хлопці достовірно частіше оцінювали своє самопочуття та настрій на момент перебування в стаціонарі як дуже добрий, в той час як дівчата відмічали власну високу активність.

Ключові слова: підлітки, емоційний стан, цукровий діабет I типу

ГЕНДЕРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО СОСТОЯНИЯ ПОДРОСТКОВ С САХАРНЫМ ДИАБЕТОМ I ТИПА В УСЛОВИЯХ СТАЦИОНАРНОГО ЛЕЧЕНИЯ

Кириллова Е. А., Цилюрік С. Н., Никитина Л. Д.

В статье определены гендерные особенности эмоционального состояния подростков с СД I типа на этапе лечения в стационаре. Согласно результатам проєктивных психодіагностических методик установлено, что у большей части (59,3 %) подростков зафиксированы признаки эмоционального стресса, чаще он был проявлен у девочек. Обнаружены признаки астении (у 48,1 %), признаки перевозбуждения (у 29,7 %), независимо от пола. По методикам самооценки психоемоционального состояния показатели тревожности, фрустрированности, агрессивности и ригидности не превышали средний уровень. Мальчики достоверно чаще оценивали свое самочувствие и настроение на момент пребывания в стационаре как очень хорошее, в то время как девочки отмечали собственную высокую активность.

Ключевые слова: подростки, эмоциональное состояние, сахарный диабет I типа.

GENDER FEATURES OF THE EMOTIONAL STATE OF ADOLESCENTS WITH TYPE I DIABETES MELLITUS IN STATE TREATMENT CONDITIONS

Kyrylova O. O., Tsylyurik S. M., Nikitina L. D.

The gender features of the emotional state of adolescents with type I diabetes mellitus at the stage of treatment in a hospital are determined in the article. According to the projective psychodiagnostic methods, it was found that most of the adolescents (59,3 %) had signs of emotional stress, more often it was manifested in girls. The signs of asthenia (48,1 %), signs of transient excitation (29,7 %) were detected regardless of gender. According to the methods of self-assessment of the psycho-emotional state, the indicators of anxiety, frustration, aggressiveness and rigidity did not exceed the average level. The boys faithfully more often assessed their well-being and mood during in hospital as very good, while the girls noticed their high activity

Keywords: adolescents, emotional state, type 1 diabetes mellitus.

АКТУАЛЬНІСТЬ

Цукровий діабет (ЦД) є складним етіологічним захворюванням, поширеність якого серед дитячого населення за останні роки в нашій країні стрімко зростає. Пік захворюваності цієї хвороби припадає на ранній пубертатний період. Середня тривалість життя хворих на ЦД дітей становить менше половини від середньої тривалості життя здорової людини, тому при значних матеріальних витратах та докладених зусиллях лікарів та самого хворого, характеризує ЦД як важливу медико-соціальну проблему. На пе-

ребіг цього захворювання впливають не тільки фізіологічні а й індивідуально-психологічні характеристики особистості хворого, його емоційний стан, сформована внутрішня картина здоров'я, мотиваційні та поведінкові патерни особистості. Так як ЦД характеризується наявністю довічних патологічних процесів в організмі, пацієнт ніколи не стане повністю здоровим і ніколи не зможе робити все як раніше, це захворювання, потребує виконання щоденних медичних процедур (ін'єкцій інсуліну). Усвідомлення цього є критичною ситуацією для хворого підлітка і

може призвести до розвитку емоційного стресу. Як наслідок – велика ймовірність появи труднощів соціально-психологічної адаптації. Тому вивчення особливостей емоційного стану цих хворих на різних етапах захворювання дозволить своєчасно надавати диференційовану психологічну допомогу.

Метою дослідження було вивчення гендерних особливостей емоційного стану підлітків із ЦД I типу на етапі лікування в стаціонарі.

ОБ'ЄМ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У психодіагностичному дослідженні взяли участь 28 підлітків із ЦД I типу віком 12–18 років, що знаходилися на стаціонарному лікуванні в ендокринологічному відділенні клініки ДУ «ІОЗДП НАМН», з них 7 дівчат та 20 хлопців. Вивчалися підлітки, що мали достатній термін для психологічної адаптації до цього захворювання, вони хворіли на цукровий ді-

абет в середньому 7,6 років.

Для визначення психоемоційного стану використовувались наступні психодіагностичні методики: методика САН («Самопочуття, активність, настрій»), тест Люшера та методика самооцінки психічних станів по Айзенку.

За результатами тесту Люшера у 40,7 % підлітків емоційний стрес не реєструвався та мав низький рівень. У тієї ж кількості підлітків (40,7 %) був зареєстрований середній рівень емоційного стресу. Високий та надвисокий його рівень мали 18,6 % підлітків. За гендерною ознакою достовірних відмінностей за цими позиціями виявлено не було, але ж зафіксовано, що у дівчат високий та надвисокий рівень фіксувався частіше (28,6 % проти 15 % у хлопців), а у хлопців частіше реєструвалась відсутність стресу та низький його рівень (45 % проти 28,6 % дівчат) (рис.).

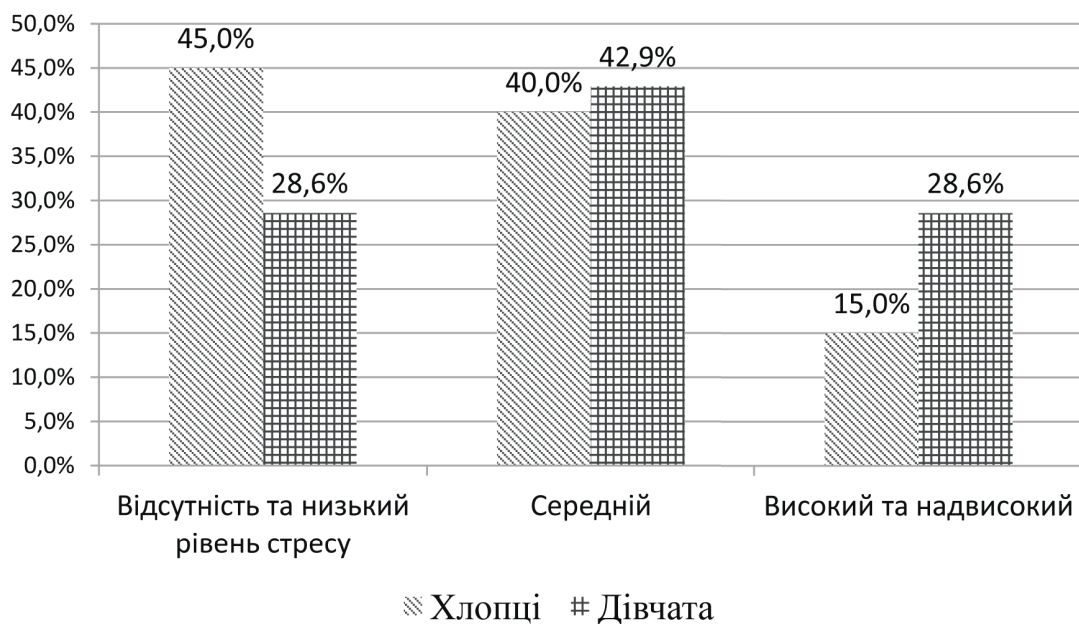

Рисунок. – Рівні показника емоційного стресу підлітків із ЦД I типу

У зв'язку з емоційним стресом оцінювався компонент працездатності підлітків із ЦД I типу. Низький рівень працездатності не був зафіксований у групі, що досліджувалась. Встановлено, що у хлопців переважав високий рівень працездатності (55 % проти 28,6 % у дівчат), а у дівчат частіше реєструвався середній її рівень (71,4 % проти 45 % у хлопців).

Враховуючи вегетативний коефіцієнт Шипоша, що відбиває баланс активності симпатичної та парасимпатичної складових автономної нервової системи, встановлено, що рівновага цих складових зафіксована у 22,2 % підлітків, причому у хлопців це фіксувалося майже в два рази частіше, ніж у дівчат (25 % проти 14,2 %). Переважання симпатичної нервової системи фіксувалося у 35 % хлопців та 42,9 %

дівчат. Домінування парасимпатики було встановлено у 40 % хлопців та 42,9 % дівчат.

Ознаки астенії були зафіксовані у 57,2 % дівчат та 45 % хлопців. Ознаки перезбудження мали третина підлітків 30 % хлопців та 28,6 % дівчат. Відсутність цих ознак у хлопців фіксувалося у два рази частіше, ніж у дівчат (25 % проти 14,3 %).

Показники психічних станів, що вивчалися у підлітків із ЦД I типу за допомогою методики діагностики самооцінки психічних станів за Айзенком. За результатами тестування підлітки оцінювали свій психічний стан на момент тестування як такий, що характеризується низьким рівнем всіх показників (тривожності ($6,31 \pm 0,57$), фрустрованості ($6,6 \pm 0,70$), агресивності ($7,05 \pm 0,70$) та ригідності ($7,65$

± 0,69)). Достовірних відмінностей в групах дівчат та хлопців виявлено не було.

Психоемоційний стан підлітків із ЦД I типу в умовах стаціонару оцінювався за допомогою методики САН (самопочуття, активність, настрій). Результати тестування наведені у таблиці. Встановлено, що хлопці оцінювали своє самопочуття на момент перебування в стаціонарі як дуже добре достовірно частіше ніж дівчата (75 % проти 42,8 %, $p \leq 0,05$). Тоді ж як дівчата достовірно частіше обирали стани, що відповідають середньому рівню за цією шкалою («Самопочуття») (57,2 % проти 20 % у хлопців, $p \leq 0,03$).

Таблиця

Показники психоемоційного стану підлітків із ЦД I типу

Шкали	Підлітки		
	Всього n = 27	Хлопці n = 20	Дівчата n = 7
Самопочуття			
Низький	3,7	5	0
Середній	29,6	20	57,2*
Високий	66,7	75	42,8 **
Активність			
Низький	0	0	0
Середній	59,3	65	42,8
Високий	40,7	35	57,2
Настрій			
Низький	3,7	0	14,3
Середній	14,8	10	28,6
Високий	81,5	90	57,2 *

* $p \leq 0,03$, ** $p \leq 0,05$

проти 57,2 %, $p \leq 0,03$).

Таким чином, встановлено, що в умовах стаціонарного лікування за проективною методикою 40,7 % підлітків мали середній рівень емоційного стресу, а високий та надвисокий його рівень був зафіксований у 18,6 % підлітків, причому він фіксувався частіше у дівчат. Ознаки астенії були зафіксовані майже у половини підлітків (48,1 %), ознаки перезбудження мали третина підлітків 29,7 %, незалежно від статі. За методиками самооцінки психоемоційного стану показники тривожності, фрустрованості, агресивності та ригідності не перевищували середній рівень. Хлопці оцінювали своє самопочуття та настрої на момент перебування в стаціонарі як дуже добре достовірно частіше ніж дівчата, які оцінювали власну активність, що відповідає високому рівню частіше, ніж хлопці.

За шкалою «Активність» показники низького рівня зафіксовані не були. Дівчата оцінювали власну активність, що відповідає високому рівню частіше, ніж хлопці 57,2 % проти 35 %. Хлопці ж переважно (57 %) оцінювали свою активність, як ту, що відповідає середньому рівню.

За шкалою «Настрій» переважала оцінка високого рівня у підлітків різної статі, але ж хлопців вона зустрічалася достовірно частіше, ніж у дівчат (90 %